

AUGUSTINUS. VÄGEN OCH MÅLET
CHRISTIAN BRAW
ARTOS, 2023
434 SIDER

Anmeldt af Asger Chr. Højlund

Christian Braw (svensk teolog født i 1948) begyndte egentlig som præst og virkede samtidig (under pseudonymet F.J. Nordstedt) som romanforfatter. I starten af 1980'erne gik han i gang med et forskningsprojekt under Bengt Häggglunds vejledning og disputerede i 1985 på en afhandling om Johann Arndt, ortodoksiens store opbyggelsesforfatter og forløber for pietismen. Siden da har han, samtidig med at han var præst, været docent ved Åbo Akademi i Finland og udfoldet en imponerende forfattervirksomhed, hovedsagelig af teologisk, historisk og kulturpolitisk karakter, blandt andet med en bog om Luther og mystikken og adskillige essay- og artikelsamlinger.

I denne bog fra 2023 drejer det sig om en artikelsamling om Augustins tænkning og betydning. Bogen er skrevet på svensk og tilegnet vores egen Helge Haystrup, der med sin enorme »Augustinstudier« på 15 bind har været en vigtig inspiration for Braw. Og der, hvor Braw er bedst, gør han

lidt af det samme som Haystrup, nemlig nærlæser Augustins skrifter, så man virkelig får en fornemmelse af at komme tæt på ham. Det gælder især de fire artikler, Braw begynder sin bog med (s. 19-154), artiklerne om de filosofiske skrifter Augustin skrev, efter at han ved mødet med biskop Ambrosius og læsning af Rom 13,11-14 havde vendt sig fra sin succesfulde karriere som retorikprofessor tæt på kejserhoffet i Milano og i selskab med nogle få studenter, venner og familie, trak sig tilbage til samtaler om livets store spørgsmål på en vens landejendom lidt uden for Milano – for så, efter vinterens samtaler, at lade sig døbe i foråret 387.

I disse første artikler er det især filosofien Augustin, vi møder. Selv om Augustin har taget de afgørende skridt væk fra sit liv som retoriker og akademisk skeptiker og nu på en helt anden måde tror på, at der findes en sandhed, er det ikke meget Bibel og kristen tro, vi møder i disse tidlige skrifter. Det er filosofien og dens

mulighed for at nå ind til virkeligheden, Augustin griber til. Og det er ikke mindst Platon og hans fornyer, Plotin, der bliver hjælpen i hans søgen. Men hvor andre udlæggere, ikke mindst evangeliske teologer, kan have en tendens til at se på dette som en tilgang, der hos Augustin mere og mere afløses af bibeludlægning og decideret teologi, hævder Braw, at denne filosofiske tilgang udgør et grundelement i Augustins tænkning hele vejen igennem. Det er på mange måder her, Augustin efter Braws mening også kan få betydning for vores egen tid.

Det er Platons og nyplatonikernes arbejde på at vise, at der bag alt det foranderlige og forgængelige må findes en anden og bærende virkelighed, Augustin knytter til ved. Braw forbinder denne optagethed med den følelse af livets grundlæggende usikkerhed og forgængelighed, som kendetegnede tiden, og som i det akademiske miljø førte til en afvisning af, at mennesket kunne nå frem til nogen form for sikker sandhed. Men ved at analysere det daglige sprog og det, vi mennesker går ud fra som givne ting, prøver Augustin at vise, at mennesket i sin bevidsthed har forbindelse med en virkelighed, som ligger bag det, vore sanser fortæller os, en viden om skønhed, godhed og fuldkommenhed, som ligger over vore sanser, men samtidig er afgørende for vores brug af dem. Således spiller også matematik og geometri med deres indbyggede lovmæssigheder en væsentlig rolle i Augustins påvisning af denne oversanselige virkelighed. Braws præsentation af dette, med belysninger fra samtidens kultur og med inddragelse af Augustins tilbageblik på

denne tid i det selvbiografiske skrift *Confessiones*, udgør noget af det bedste ved denne bog.

Hos Augustin får de teologiske temaer og Bibelen efterhånden en langt mere fremtrædende plads. Og de spiller da også en rolle i Braws fremstilling – ikke så meget Bibel og bibeludlægning som de grundlæggende dogmer (f.eks. i tre lidt mindre artikler om kristologien og inkarnationen). Det samme gælder Augustins forståelse af mennesket og dets syndighed og frelse, se ikke mindst den omfattende præsentation af det skrift, der fik så stor betydning for Luther i forbindelse med hans reformatoriske opdagelse, *De spiritu et littera* (s. 350-410). Men det betyder i Braws udlægning ikke, at Augustin forlader sit filosofiske udgangspunkt. Selv om kristendommen med sin hævvelse af, at den transcendent virkelighed er trådt frem for os i et menneske, siger noget, som filosofien ikke er i stand til at sige, og selv om dette viser, at mennesket, modsat hvad filosofien tror, *ikke selv kan nå tilbage til sandheden*, er målet for mennesket grundlæggende det samme, nemlig at forenes med denne sandhed ved at føres ud af det synlige og sanselige. Den lange udlægning af *De spiritu et littera* er en ganske overbevisende påvisning af det og dermed også af, at den lutherske forståelse af retfærdigheden som en tilregnelser af Kristi retfærdighed måske ikke har så meget med Augustin at gøre.

Det er Augustin som den afgørende lærer for vestlig kristenhed, Braw med denne bog ønsker at præsentere – Luther sammen med både middelalderlige og reformatoriske og efterreformatoriske teo-

loger er (som nogle af artiklerne søger at vise) kun nedslag af denne tilgang til tro og kristendom. Det er derfor ifølge Braw hos Augustin, vi skal hente ressourcerne til at reflektere over og argumentere for kristen tro i dag. Det betyder en kristendom med et stærkt fokus på det indre liv. Sjælen som den bærende virkelighed i mennesket og forvandlingen til et liv i uafhængighed af det ydre kommer derfor til at spille en fremtrædende rolle i Braws kristendomsforståelse. Det er uden tvivl noget af baggrunden for Braws optagethed af mystikken.

Braws bog er givende som en indføring i Augustin, ikke mindst hvor han lægger sig tæt op ad konkrete Augustinskrifter. Noget mere skeptisk er jeg, når det gælder bogens kvalitet som en ressource for vores egen forståelse af Gud og virkeligheden. Ligesom for Braws vejleder og ven Bengt Hägglund spiller filosofen Hans-Georg Gadamer en ikke uvæsentlig rolle. Den-

nes tale om en »Horizontverschmelzung« som målet for arbejdet med traditionen udgør en ledetråd for Braw. Men trods de korte artikelindledninger og -afslutningers forsøg på at vise Augustins relevans for vor tid bliver det ikke til så meget »Verschmelzung«. Vi bliver hængende ved Augustin og en tale om sjælen og det synliges forgængelighed, som det er svært at stille noget op med, både i forhold til i dag og i forhold til Bibelen. Et eksempel på en teolog, der lykkes bedre med denne del af arbejdet, er den norske teolog Knut Alfsvåg, for hvem Augustins nyplatonske filosofi og det kristologiske dogme spiller en lige så grundlæggende rolle, men hvor en helt anden understregning af Guds uerkendelighed, den såkaldte apofatiske teologi, fører til en anden tale om erkendelsen og dens grænser og om Bibelens og Kristi betydning (se f.eks. Alfsvåg, *Divine Presence: An introduction to Christian Theology*, 2021).